

บทบาทของเชิงรายในฐานะศูนย์กลางของโครงการความร่วมมือในภูมิภาค

3.1 ยุทธศาสตร์ใหม่ : ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง ระหว่างกัมพูชา ลาว พม่า ไทย และเวียดนาม

เนื่องด้วยอิทธิพลของยุคโลกาภิวัตน์ส่งผลให้แนวคิดทางด้านภูมิภาคนิยมและการพึ่งพากันระหว่างประเทศมีความสำคัญขึ้นมาอย่างรวดเร็ว จนเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการผลักดันให้หลายประเทศในภูมิภาคได้หันมาให้ความสนใจในการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจมากขึ้น ประเทศไทยในช่วงปี 2544-2547 ซึ่งมี พ.ศ.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้หยิบยกแนวคิดความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านขึ้นมาหารือกับผู้นำกัมพูชา ลาวและพม่าเมื่อ 29 เมษายน 2546 ในนาม ECS เริ่มแรกนั้นเพราะเกิดปรากฏการณ์แรงงานต่างด้าวทะลักเข้ามาในประเทศไทยจำนวนมากซึ่งไม่น่าจะต่ำกว่า 2,000,000 คน จำแนกได้ดังนี้ ชาวกัมพูชา 500,000 คน พม่า 1,500,000 คน และลาว 200,000 คน (สำนักงานความมั่นคงแห่งชาติ, 2546) จึงมีแนวคิดที่จะทำอย่างไรที่จะลดปริมาณแรงงานต่างด้าวจากประเทศเพื่อนบ้านที่เข้ามาทำงานยังฝั่งไทยทั้ง 3 ประเทศ

แนวคิดพื้นฐานของความร่วมมือทางเศรษฐกิจนั้นมาจากข้อเท็จจริงที่ว่า หากรวม GDP ของไทย กัมพูชา ลาว และพม่าเข้าด้วยกัน สัดส่วนของไทยจะเป็นร้อยละ 91 ส่วนอีกสามประเทศรวมกันเป็นร้อยละ 9 เท่านั้น (ข้อมูลปี 2546) ในอนาคต หากไทยยังคงการเติบโตเช่นในปัจจุบันต่อไปอีก 5 ปี สัดส่วน GDP ของไทยอาจเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 95 ในขณะที่เพื่อนบ้านยังคงตามไทยไม่ทัน ปัญหาสืบเนื่องจากความแตกต่างทางเศรษฐกิจจะมีมากขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้นไทยจึงเห็นความสำคัญของความร่วมมือและการลงทุนบริเวณชายแดนเพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ในประเทศเพื่อนบ้านทั้งสาม เพื่อให้ทุกฝ่ายได้ประโยชน์ร่วมกัน จึงได้ริเริ่มแนวคิดการดำเนินงานพัฒนาความร่วมมือเพื่อยกระดับเจริญทางเศรษฐกิจร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน ให้ภาวะเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้านเจริญเติบโตมากขึ้นและไม่มีความแตกต่างกับไทยและประเทศสมาชิก ASEAN อื่น ๆ มากนัก แนวคิดที่จะสร้างสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเช่น พม่า ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ซึ่งเป็นแนวคิดหลักในการลดช่องว่างทางเศรษฐกิจ โดยใช้นโยบายความร่วมมือมาแก้ไขและลดความหวาดระแวงไทยของประเทศเพื่อนบ้านซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในช่วงสงครามเย็น

กรอบความร่วมมือนี้ก็ค้ได้มีพัฒนาการอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องจนมีการประชุมในระดับผู้นำ (Summit) เป็นครั้งแรกเมื่อ 12 พฤศจิกายน 2546 ที่เมืองพุกาม สหภาพพม่าและที่ประชุมผู้นำ (จากกัมพูชา ลาว พม่า และไทย) ได้ตกลงให้ปรับเปลี่ยนชื่อ ECS เป็น ACMECS ต่อมา เวียดนาม

ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก ACMECS เมื่อ 10 พฤษภาคม 2547 ยุทธศาสตร์ ACMECS มีเป้าประสงค์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันก่อให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากขึ้นตามแนวชายแดนส่งเสริมการเคลื่อนย้ายภาคอุตสาหกรรม การเกษตรและการผลิตไปยังบริเวณที่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (comparative advantage) สร้างโอกาสในการจ้างงานลดความแตกต่างของรายได้ ส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่งคั่งร่วมกันอย่างยั่งยืน

กรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง ระหว่างกัมพูชา ลาว พม่า ไทย และเวียดนาม (ACMECS: Ayeyawady - Chao Phraya - Mekong Economic Cooperation Strategy) เป็นกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับอนุภูมิภาคจึงได้จัดตั้งขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์จากความแข็งแกร่งและความหลากหลายของทั้งห้าประเทศสมาชิกเพื่อส่งเสริมการพัฒนาอย่างสมดุล

ทั้งนี้จากการประชุมระดับผู้นำครั้งแรกที่เมืองพุกาม ประเทศพม่าในวันที่ 12 พฤศจิกายน 2546 ผู้นำทั้ง 4 ประเทศร่วมกันออกปฏิญญาพุกาม (Bagan Declaration) โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ 1) เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันและก่อให้เกิดความเจริญเติบโตมากขึ้นตามแนวชายแดน 2) เพื่ออำนวยความสะดวกให้มีการเคลื่อนย้ายอุตสาหกรรมเกษตรและการผลิตไปยังบริเวณที่มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ 3) เพื่อสร้างโอกาสการจ้างงานและลดความแตกต่างของรายได้ในหมู่ประเทศทั้งสี่ 4) เพื่อส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่งคั่งร่วมกันสำหรับทุกฝ่ายในลักษณะที่ยั่งยืน โดยมีกิจกรรมดังนี้ 1. ส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับทวิภาคีและภูมิภาคที่มีอยู่แล้ว 2. ปฏิบัติได้โดยมีผลที่เป็นรูปธรรม โดยใช้ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของแต่ละประเทศ 3. ทำได้จริงและเป็นที่ยอมรับได้โดยประเทศที่เกี่ยวข้อง 4. ยึดหลักการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างสมัครใจและทักเทียมกัน 5. ยึดหลักฉันทามติระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง (www.mfa.go.th/web/847.php?id=1187)

ความร่วมมือของ ACMECS จะดำเนินการในด้านต่างๆ ใน 5 สาขา ได้แก่ 1. การอำนวยความสะดวกด้านการค้าและการลงทุน 2. ความร่วมมือทางด้านเกษตรและอุตสาหกรรม 3. การเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคม 4. การท่องเที่ยว และ 5. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์บนหลักการที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน และการสร้างงาน

ผู้นำประเทศก่อตั้งทั้ง 4 คือ พม่า ไทย ลาวและกัมพูชา ได้รับรองแผนปฏิบัติการซึ่งเป็นแผนดำเนินการ 10 ปี ที่เน้นกิจกรรมที่เห็นผลเร็ว มุ่งประโยชน์ร่วมกัน ประกอบด้วยโครงการร่วม 46 โครงการ และโครงการทวิภาคี 224 โครงการ เพื่อเป็นแนวทางความร่วมมือในอนาคต ที่ประชุมมีมติให้จัดการประชุมระดับผู้นำกันทุก 2 ปี และให้รัฐมนตรีต่างประเทศประชุมกันทุกปี เพื่อติดตามความคืบหน้าของแผนปฏิบัติการที่ได้ตกลงร่วมกัน และให้เรียกรวมความร่วมมือนี้ว่า ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิระวดี - เจ้าพระยา-แม่โขง (www.mfa.go.th/web/847.php?id=1187)

ในส่วนของการบวกร่วมมือการพัฒนาเมืองชายแดนหรือที่เรียกว่าเมืองคู่แฝด(Sister Cities) นั้นรัฐบาลไทยร่วมกับรัฐบาลพม่าได้เลือกเมืองแฝดที่จะทำการพัฒนาร่วมกันดังนี้คือ

- 1.แม่สาย-ท่าขี้เหล็ก
- 2.แม่สอด-เมียวดี
- 3.ระนอง-เกาะสอง
- 4.เจดีย์สามองค์-พญาทองซู
- 5.กาจนบุรี-ทวาย
- 6.บางสะพาน-บักเปียน

ในการนี้จังหวัดเชียงรายได้รับเลือกเข้าสู่กรอบการพัฒนาในส่วนของหัวเมืองทางภาคเหนือ โดยกำหนดพื้นที่ไว้ที่อำเภอแม่สาย

3.2 สถานภาพของเชียงรายและ ความพร้อมต่อ ACMECS : แผนเศรษฐกิจของเชียงราย (พ.ศ. 2545-ปัจจุบัน)

จังหวัดเชียงรายได้วางแผนกำหนดยุทธศาสตร์ของจังหวัดเชียงรายให้สอดคล้องกับกรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง(TheAyeyawady - ChaoPhraya-Mekong Economic Cooperation Strategy - ACMECS) ดังนี้คือ ยุทธศาสตร์ของเชียงรายฉบับที่ 1 ได้กำหนดการพัฒนาจังหวัดให้เป็นศูนย์กลางการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านโดยจะมีมาตรการต่างๆ เพื่อเร่งรัดการส่งออกรวมถึงการจัดตั้งศูนย์แสดงสินค้าและวัฒนธรรม ส่งเสริมการค้าระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านให้เป็นการค้าแบบเสรีและส่งเสริมการร่วมทุนกับในภูมิภาค การพัฒนาคมนาคมจะทำทางบก ทางน้ำและทางอากาศเชื่อมโยงกับเพื่อนบ้าน สำหรับด้านแรงงานจะมีการกำหนดมาตรการที่เหมาะสมเพื่อนำแรงงานต่างชาตินำมาใช้ในการพัฒนาโครงการอย่างเป็นทางการ แต่ทั้งนี้ก็ต้องระวังไม่ให้ขัดแย้งหรือกระทบต่อการจ้างแรงงานไทยของภาคอุตสาหกรรมและการเกษตรหรือภาคบริการ นอกจากนี้ยังได้เสนอให้ฟื้นฟูและกระชับความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อเจรจาทำความตกลงใหม่หรือมีการปรับปรุงความตกลงเดิมแบบทวิภาคีและพหุภาคีเพื่อให้สามารถทำการค้าการลงทุนและพัฒนาก่อตั้งเขตเศรษฐกิจระหว่างกันมากยิ่งขึ้น โดยมีเป้าหมายทางเศรษฐกิจ ดังนี้ (สำนักงานจังหวัดเชียงราย กองยุทธศาสตร์ชายแดนพิเศษ, 2547)

- เชื่อมโยงธุรกิจบริการการค้าธุรกรรมเงินตรา Account Trade
- ระบบการขนส่ง : Logistic Industry
- ตลาดกลางสินค้าร่วม
- เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในอนุภูมิภาค
- เขตประกอบการอุตสาหกรรม เขตการผลิตร่วมเน้นอุตสาหกรรมการใช้แรงงาน

- พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานร่วมกัน

ดังนั้นทางจังหวัดเชียงรายโดย(ผู้ว่าซีอีโอ)จึงได้กำหนดคสนอยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาความสัมพันธ์ทางการค้าให้มีความสอดคล้องกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะกับประเทศพม่า มีการบริหารจัดการและกำหนดแผนยุทธศาสตร์ของเชียงรายฉบับที่ 2 โดยจัดทำขึ้นมีเป้าหมายที่จะทำให้เกิดการพัฒนาความร่วมมือด้วยการนำแผนที่ได้มาปฏิบัติให้เกิดรูปธรรมที่ชัดเจน เช่นการเพิ่มจุดผ่านแดน เพื่อเพิ่มปริมาณและมูลค่าการค้าชายแดนให้มีการสร้างเสริมระบบเศรษฐกิจระหว่างสองประเทศและของอนุภูมิภาคให้เติบโตต่อเนื่อง มีการสร้างสะพานเชื่อมกับพม่าแห่งที่ 2 พร้อมกับแผนการเพิ่มจุดผ่านแดนแห่งใหม่ ตลอดจนมีการปฏิรูประบบการค้าชายแดนให้เข้าสู่ระบบสากลมากขึ้น (สำนักงานจังหวัดเชียงราย กองยุทธศาสตร์ชายแดนพิเศษ, 2547)

3.2.1 ความพร้อมด้านเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคม

จังหวัดเชียงรายได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทั้งภายในประเทศและที่เชื่อมโยงระหว่างประเทศมีดังนี้คือ (มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จังหวัดเชียงราย, 2547: 7-8)

3.2.1.1 โครงสร้างพื้นฐานหลักภายในประเทศ

1) ท่าเทียบเรือ

- ท่าเรือเชียงแสนเดิม เปิดดำเนินการและมีการจัดระบบการให้บริการในลักษณะ One Stop Service และสำหรับโครงการจัดลานจอดรถหลังท่าเทียบเรือเชียงแสน เนื่องจากโรงงานยาสูบไม่อนุมัติให้ดำเนินการสร้างในพื้นที่หลังท่าเทียบเรือ จังหวัดจึงเปลี่ยนแปลงพื้นที่จากพื้นที่หลังท่าเทียบเรือเป็นลานจอดรถในบริเวณสถานีขนส่งตลาดห้วยเกียงแทน ปัจจุบัน ออกแบบแล้วเสร็จและอยู่ระหว่างทำเรื่องขอกันเงินงบประมาณเพื่อดำเนินการในปี 2548 ต่อไป

- ท่าเรือเชียงแสนแห่งที่ 2 กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี กำหนดจุดที่ตั้งไว้แล้วที่บ้านสบกก และจะเร่งศึกษาให้แล้วเสร็จในปี 2547 คาดว่าจะก่อสร้างและเปิดใช้ได้ในปี 2548 - 2550

- ท่าเรือเชียงของ เปิดดำเนินการและมีการจัดระบบการให้บริการในลักษณะ One Stop Service และกำหนดใช้พื้นที่หลังท่าโดยใช้พื้นที่บริเวณลานจอดรถเพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการจอดรถและการตรวจปล่อยสินค้า ส่วนพื้นที่สำหรับการก่อสร้างอาคารด่านศุลกากรกำหนดจะดำเนินการบริเวณพื้นที่สะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 3 เชียงของ - ห้วยทราย ในปี 2550

2) สะพานข้ามแม่น้ำสายแห่งที่ 2 ปัจจุบันก่อสร้างดำเนินชั่วคราวแล้วเสร็จ และจัดเตรียมพื้นที่สำหรับก่อสร้าง ด่านชายแดนเต็มรูปแบบภายในปี 2548 รายละเอียดโดยสรุปคือ

- การพัฒนาพื้นที่ การจัดหาที่ดินจังหวัดจระเข้จากกับเจ้าของที่ดินและสามารถจัดหาพื้นที่ได้ 238 ไร่ ไร่ ไร่ ประมาณ 206.43 ล้านบาท ปัจจุบันอยู่ระหว่างการนำงบกลางที่เหลือจ่ายมาใช้ในการขยายเส้นทางจราจรบริเวณด้านพรมแดนจาก 2 ช่องจราจรเป็น 4 ช่องจราจร ไปจนถึงจุดสะพานข้ามแม่น้ำสายแห่งที่ 2 ส่วนการปรับพื้นที่และก่อสร้างรั้วอยู่ระหว่างการประกวดราคาและหาผู้รับเหมาต่อไป

- การพัฒนาด้านบุคลากร กรมโยธาธิการและผังเมืองก่อสร้างด้านบุคลากรชั่วคราวแล้วเสร็จ และอยู่ระหว่างออกแบบรายละเอียดด้านถาวรกำหนดแล้วเสร็จไปหลายปี 2547 ก่อนส่งมอบกรมโยธาธิการดำเนินการก่อสร้างต่อไป

- การปรับปรุงถนนเลียยเมืองแม่สายตอน 2 และ 3 กรมทางหลวงอยู่ระหว่างการเตรียมประกวดราคาและเวนคืนที่ดินและจะขอรับจัดสรรงบประมาณดำเนินการต่อไป

3) ระบบถนนเชื่อมโยงในประเทศ เพื่อเชื่อมเมืองชายแดน 3 เมือง เข้าสู่ตัวเมืองเชียงราย และภาคเหนือตอนบนผ่านทางหลวงที่สำคัญโดยแผนงาน/โครงการที่เกี่ยวข้องคือ

- ทางหลวงหมายเลข 1 - เชียงแสน ปัจจุบันกรมทางหลวงอยู่ระหว่างการคัดเลือกบริษัทที่ปรึกษาความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ วิศวกรรม และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โครงการก่อสร้างถนนแนวใหม่แยกทางหลวงหมายเลข 1 (เชียงราย) - อำเภอเชียงแสนระยะทางประมาณ 40 กิโลเมตร วงเงิน 10 ล้านบาท

- เชียงแสน - เชียงของ ปรับปรุงถนน 2 ช่องจราจรหมายเลข 1129 ระยะทาง 44 กิโลเมตร

- เชียงของ - ทางหลวงหมายเลข 1 ถนนหมายเลข 1020 - ถนนหมายเลข 1152 มีโครงการปรับปรุงแยกเชียงราย - เชียงของ

- ทางหลวงหมายเลข 1 - เชียงใหม่ - ลำพูน ก่อสร้างทางเลียยเมืองเชียงรายตะวันตก ระยะทาง 20 กิโลเมตร 4 ช่องจราจร

3.2.1.2 ระบบคมนาคมระหว่างประเทศ

- ถนนเชื่อมโยงไทย - จีน (แนวกรุงเทพฯ - เชียงราย - คุณหมิง) ผ่าน 2 ทาง คือ (1) แม่สาย-ท่าขี้เหล็ก - เชียงตุง - เชียงรุ่ง สามารถเดินทางได้แล้วในปัจจุบัน และ (2) เชียงของ - หัวทราย - หลวงน้ำทา - บ่อเต็น - คุณหมิง เริ่มก่อสร้างในปี 2547 และจะสามารถเปิดใช้ได้ ในปี 2550

- ทางรถไฟเด่นชัย - เชียงราย ปัจจุบันศึกษาออกแบบแล้วเสร็จ และกำหนดแนวทางเชื่อมโยงจากเชียงรายไปจีนในเบื้องต้นแล้ว จะดำเนินการพัฒนาให้ครบเต็มระบบในอนาคต

- ทางอากาศ ส่งเสริมด้านตลาดสนับสนุนการเป็นสนามบินนานาชาติที่เชียงราย

- ทางลำน้ำโขง การเดินเรือพาณิชย์ในกลุ่มแม่น้ำโขงตอนบนมีการลงนามความตกลง 4 ประเทศ และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปี 2544 โดยจีนให้ความช่วยเหลือศึกษา EIA และกำหนดปรับปรุง

ร่อนน้ำเพื่อให้เดินเรือขนาด 500 ตันได้ ปัจจุบันการดำเนินการระยะที่ 1 แล้วเสร็จ 10 จุด สามารถเดินเรือ 150 ตันได้ เหลือเพียง 1 จุดในน่านน้ำไทย - ลาว ซึ่งมีปัญหาเรื่องแนวเขตแดนจึงต้องชะลอไว้ และปัจจุบันสำนักงานนโยบายและแผน (สผ.) ดำเนินการศึกษามาผลกระทบสิ่งแวดล้อมโดยละเอียด

3.2.2 ความร่วมมือทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ภายใต้วัตถุประสงค์หลักของกรอบความร่วมมือ ACMECS ข้อที่ 3 การพัฒนาเพื่อสร้างโอกาสการจ้างงานและลดความแตกต่างของรายได้ในหมู่ประเทศทั้งสี่ ทางจังหวัดเชียงรายได้ประสานความร่วมมือกับกองทุนให้ความช่วยเหลือพัฒนาเศรษฐกิจแก่ประเทศเพื่อนบ้าน (กขพ.) ในการจัดทำแผนนโยบายก่อนปรนแรงงานต่างชาติดังกล่าวและมาตรการควบคุมเคลื่อนย้ายแรงงานต่างชาติ อย่างเป็นรูปธรรมขึ้น เนื่องจากมีแรงงานต่างด้าว โดยเฉพาะแรงงานจากพม่า ลาว และกัมพูชา เข้ามาทำงานกับนายจ้างในจังหวัดเชียงรายและในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นแรงงานต่างด้าวที่เข้าเมืองไม่ถูกต้องตามกฎหมาย แรงงานต่างด้าวเหล่านี้มักก่อให้เกิดปัญหามากมาย เช่น ก่ออาชญากรรมแล้วก็หนีกลับประเทศและปล่อยเวลาให้ว่างเลยไปก็กลับมาทำงานกับนายจ้างอื่นในจังหวัดอื่นอีก ก่อปัญหานำโรคติดต่อร้ายแรงเข้าประเทศไทยก่อปัญหาการรักษาพยาบาลในสถานพยาบาลของไทย ก่อปัญหาความมั่นคงและความปลอดภัย ฯลฯ เป็นต้น

การจัดระเบียบแรงงานต่างด้าวขึ้นมาใหม่ โดยให้แรงงานต่างด้าวที่หลบหนีเข้าเมืองและอยู่ในประเทศไทยที่ทำงานอยู่กับนายจ้างในประเทศไทยมาจดทะเบียนกับกรมจัดหางานกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมหรือที่สำนักงานแรงงานและสวัสดิการสังคมจังหวัดชายแดนเช่น เชียงรายและตามจังหวัดต่างๆ โดยเฉพาะอาชีพและประเภทกิจการ ควรจะเป็นอาชีพและประเภทกิจการที่ต้องการใช้แรงงานเป็นหลักและคนไทยไม่นิยมทำกัน เช่น แรงงานกสิกรรม ปศุสัตว์ ก่อสร้าง และคนใช้ในบ้าน เป็นต้น เป็นการทำให้ทราบถึงจำนวนแรงงานต่างด้าวดังกล่าว และเป็น การสร้างมาตรการควบคุมดูแลให้มีความรัดกุมและเคร่งครัดมากขึ้นตามลำดับ ซึ่งเป็นการทำงานที่คาบเกี่ยวภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิระวดี - เจ้าพระยา - แม่โขง ทางด้านการค้าการลงทุน ความร่วมมือทางด้านเกษตรและอุตสาหกรรม และ ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นต้น

แรงงานที่จะเข้าสู่ระบบการพัฒนาภายใต้กรอบ ACMECS นั้น จะมีทั้งแรงงานไทยและแรงงานต่างชาติ ทั้งนี้ทางจังหวัดเชียงรายจะมีการจัดฝึกอบรมและสัมมนาฝีมือแรงงาน เนื่องจากงานที่จะเกิดขึ้นใหม่หลายชนิดต้องการแรงงานที่มีฝีมือและมีทักษะ ในขณะที่แรงงานไทยในท้องถิ่นและแรงงานต่างชาติยังขาดฝีมือและทักษะเหล่านั้น จึงต้องมีการจัดการฝึกอบรมและสัมมนาเชิงปฏิบัติการให้แก่แรงงานเป็นระยะๆ เพื่อให้เกิดผลดีที่สุด (สำนักงานจังหวัดเชียงราย, 2547)

การบริหารจัดการและการควบคุมแรงงานต่างชาติ จัดเป็นกิจกรรมสำคัญทั้งเพื่อรักษาความมั่นคง การป้องกันปัญหาการลักลอบหนีเข้าเมือง การก่ออาชญากรรม และการค้ายาเสพติด เป็นต้น ดังนั้นจึงต้องมีการบริหารจัดการที่ดี และมีมาตรการผ่อนปรนและควบคุมติดตามกฎหมายระยะต่อไป นอกจากนี้ยังจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจคนต่างด้าว และกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว เพื่อเปิดโอกาสให้คนต่างด้าวมาลงทุนทำกิจการ และได้รับใบอนุญาตทำงาน ในเขตจังหวัดเชียงรายได้ (โดยใช้หลักควรวีให้เอกชนควบคุมกันเอง โดยรัฐทำหน้าที่กำกับดูแลให้เกิดความเป็นธรรม และเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค)(สำนักงานจังหวัดเชียงราย, 2547)

3.2.3 ความร่วมมือทางด้านการเกษตรและอุตสาหกรรม

ทางจังหวัดเชียงรายได้ประสานงานร่วมกับภาคเอกชนทางด้านความร่วมมือทางการเกษตรโดยจัดให้ได้มีการประชุมเจรจาแบ่งสินค้าเป็น 5 กลุ่มสินค้า ได้แก่กลุ่มสินค้าเกษตร กลุ่มสินค้าไม้เฟอร์นิเจอร์ กลุ่มสินค้าประมง/อาหารแปรรูป กลุ่มสินค้าวัสดุก่อสร้างและกลุ่มสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับโดยจะสนับสนุนให้มีการลงทุนร่วมกันระหว่าง 2 ประเทศแต่ที่เห็นผลเป็นรูปธรรมในปัจจุบันได้แก่ การส่งเสริมการเกษตรในเขตเศรษฐกิจแบบฟาร์มข้อตกลง (Contract Farming) สินค้าเกษตรที่อยู่ในเป้าหมายมี 8 รายการคือ ถั่วเหลือง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าวโพดหวาน ละหุ่ง มันฝรั่ง เมล็ดมะม่วง-หิมะพานต์ ถั่วลิสง และยูคาลิปตัส โดยรัฐบาลไทยส่งเสริมให้เกษตรกรในพม่าทำการเพาะปลูกและประเทศไทยจะเป็นผู้รับซื้อผลผลิตทั้งหมด โดยจะยกเว้นภาษีนำเข้าให้แก่ประเทศเพื่อนบ้านและรับซื้อตามสัญญา

3.2.4 ความร่วมมือทางด้านการท่องเที่ยว

ทางจังหวัดเชียงราย และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ประสานงานร่วมกับภาคเอกชนในการเสนอให้เกิดความร่วมมือทางด้านการท่องเที่ยวที่เห็นเป็นรูปธรรม ได้แก่การจัดตั้งโครงการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว ภายใต้แนวคิด Four Countries One Destination ในกรอบ ACMECS ที่เน้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ศาสนา และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ นอกจากนี้ยังมีการอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวโดยการจัดทำ Joint visa / single visa กับประเทศเพื่อนบ้านใช้รูปแบบการตรวจลงตราที่มีลักษณะเดียวกัน และยังได้เสนอให้มีการยกเว้นให้ประชาชนในประเทศสมาชิกไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมในการเดินทางเข้าออกในไทยบริเวณชายแดน

3.2.5 ความร่วมมือด้านการอำนวยความสะดวกทางการค้า-การลงทุน

สภาพพม่ายังเสนอให้ไทยลงทุนโรงงานผลิตน้ำมันถั่วเหลืองซึ่งยังไม่มีในพม่า และไทยเสนอเข้าไปลงทุนในการปลูกข้าวเพื่อการส่งออก และไทยยังได้เสนอให้พม่าได้นำการค้าแบบหักบัญชีมาใช้เป็นเครื่องมือในการขยายมูลค่าการค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อลดข้อจำกัดของประเทศเพื่อนบ้านที่ขาดแคลนเงินตราต่างประเทศซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการขยายการค้าร่วมกัน

ทั้งยังได้มีการพัฒนาระบบตลาดธุรกิจภาคเอกชนของประเทศเพื่อนบ้าน มีการสนับสนุนประเทศเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมงานแสดงสินค้านานาชาติที่จัดขึ้นในประเทศไทย และตามประเทศสมาชิกที่มีความพร้อม การจัดตั้งศูนย์บริการ One Stop Service เพื่อประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

นอกจากนี้แล้วยังมีโครงการสำคัญอีกหนึ่งโครงการคือ การจัดตั้งศูนย์ ข้อมูลการค้า การลงทุนกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งได้มอบหมายให้สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงรายเป็นหน่วยงานหลักดำเนินการร่วมกับหอการค้าจังหวัดและสภาอุตสาหกรรมจังหวัด ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการดำเนินการและมีข้อมูลบางส่วนสามารถให้บริการได้บ้างแล้วทางเว็บไซต์ (www.moc.go.th/opscenter/cr/index.html)

โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่าจังหวัดเชียงรายได้สนองตอบนโยบายของรัฐบาลในการส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในกรอบของสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจและกรอบความร่วมมือ ACMECS อย่างเป็นทางการหนึ่งอาจกล่าวได้ว่าการที่รัฐบาลได้สนับสนุนให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีบทบาทสำคัญ ในการกำหนดนโยบายการพัฒนาของจังหวัด โดยทำงานเชื่อมโยงกับทุกหน่วยงานของจังหวัดในรูปแบบของการบูรณาการ ตลอดจนการควบคุมและการตัดสินใจในเรื่องงบประมาณ เพื่อผลักดันให้การดำเนินยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ให้บรรลุผล บทบาทใหม่ของผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงรายในฐานะผู้ว่า CEO (Chief Executive Officer) จึงเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งในการผลักดันให้การดำเนินงานในกรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศครุหน้าไปอย่างรวดเร็ว

3.3 ความพร้อมของพม่าต่อความร่วมมือในกรอบ ACMECS

ในประเด็นนี้เป็นที่น่าสังเกตว่าในขณะที่ประเทศไทยได้มีการดำเนินการไว้รองรับโครงการใหม่กันอย่างคึกคักทั้งในระดับชาติและระดับจังหวัดนั้นทางฝ่ายพม่ามีความพร้อมในการที่จะร่วมมือกับไทยมากน้อยเพียงใด ดังนั้นในส่วนนี้จะขอวิเคราะห์ความพร้อมของประเทศพม่าโดยพิจารณาจากประเด็นดังต่อไปนี้คือ

3.3.1 สถานภาพทางเศรษฐกิจ

พม่าเป็นประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเป็นฐานของวัตถุดิบ โดยเฉพาะรัฐฉานในพม่าที่มีนโยบายการผลิตทางการเกษตรให้สามารถเลี้ยงตัวเองได้ ตลอดจนส่งเสริมการส่งออกและผลิตวัตถุดิบป้อนให้กับอุตสาหกรรมภายในประเทศ

ในอดีตนั้นรัฐบาลพม่าดำเนินระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม โดยมีการวางแผนจากส่วนกลางอันเป็นระบบเศรษฐกิจที่รัฐควบคุมทั้งหมด เอกชนถูกควบคุมและไม่ค่อยมีบทบาท ส่งผลอัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจอยู่ในอัตราเฉลี่ย ร้อยละ 2.3 แต่ภายหลังปีพ.ศ. 2531 ได้มีการปฏิรูป

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย

เพราะพม่ายังมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และมีโอกาสทางด้านการทำธุรกิจและการค้าในอีกหลายแขนง

รัฐบาลพม่าได้แสดงความสนใจที่จะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายการพัฒนาและความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาค และโครงการยุทธศาสตร์ความร่วมมือในหลายโครงการ อาทิเช่น กรอบสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ ความร่วมมือในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS) และความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง ซึ่งเป็นโครงการล่าสุดที่รัฐบาลพม่าให้ความสนใจแม้ว่าจะยังมีข้อจำกัดบางประการในการที่จะผลักดันให้โครงการประสบความสำเร็จดังเป้าหมายที่วางไว้ก็ตาม

3.3.2 นโยบายเศรษฐกิจของพม่าในปัจจุบัน

รัฐบาลพม่าได้กำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2546 ไว้อย่างกว้างๆ โดยครอบคลุมในหลายกิจการดังนี้ คือ

1. ส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร โดยการเพิ่มพื้นที่เพาะปลูก ทำให้ผลผลิตและการส่งออกของพืชเศรษฐกิจบางชนิด เช่น ข้าว กล้วย ฝ้าย อ้อย งา ถั่ว และดอกทานตะวันเพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตามนโยบายดังกล่าวยังไม่สามารถดำเนินการได้ผลเต็มที่เนื่องจากไม่มีการเผยแพร่วิธีการเกษตรที่ทันสมัยและพันธุ์พืชที่ดี ขาดแคลนพลังงานที่พอเพียงและราคาพืชตกต่ำ เนื่องจากรัฐบาลพม่าควบคุมราคาพืชเศรษฐกิจหลัก เช่น ข้าวและอ้อย

2. ส่งเสริมการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า เช่น น้ำมัน (edible oil) และกระดาษเพื่อลดการขาดดุลการค้าและรักษาปริมาณเงินทุนสำรองต่างประเทศ

3. ขยายภาคอุตสาหกรรมการผลิตให้หลากหลายโดยรัฐบาลพม่าให้การส่งเสริมรัฐวิสาหกิจของพม่าในการผลิตเครื่องจักรยานพาหนะ และอุปกรณ์โทรทัศน์ อุปกรณ์สื่อสาร สิ่งทอ เครื่องใช้ไฟฟ้า น้ำตาล ขาง ผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำและผลิตภัณฑ์จากไม้ อย่างไรก็ตามรัฐบาลพม่าไม่ได้ให้การสนับสนุนในด้านนี้ต่อภาคเอกชนหรือนักลงทุนต่างชาติ

4. ในขณะเดียวกันรัฐบาลพม่าได้ออกมาตรการกีดกันทางการค้าอีกหลายประการเพื่อลดการขาดดุลการค้าและรักษาปริมาณเงินทุนสำรองต่างประเทศ ดังนี้ ห้ามนำเข้าสินค้า 15 รายการทางชายแดน (14 รายการทางทะเล) ผู้นำเข้าต้องมีรายได้จากการส่งออกการนำเข้าสินค้าจำเป็นต่อสินค้าฟุ่มเฟือยต้องอยู่ในสัดส่วน 80:20 ห้ามบริษัทต่างชาติที่เป็น Trading Company นำเข้าและส่งออกสินค้าไม่ต่อใบอนุญาตประกอบการให้บริษัทต่างชาติ และการนำเข้า-ส่งออกต้องกระทำผ่านธนาคารเท่านั้น (L/C) นอกจากนี้มาตรการอื่น ๆ รวมถึงห้ามส่งออกสินค้า 32 รายการทางชายแดน (31 รายการ ทางทะเล) ห้ามนำเข้าจำหน่ายและบริโภคผงชูรสและเครื่องดื่มชูกำลังและการปิดจุดผ่านแดนไทย-พม่าในช่วงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไม่ปกติ (กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2547) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในขณะที่พม่าให้การสนับสนุนการพัฒนาการผลิต

ภายในประเทศนั้นก็ได้อำนาจการนำเข้าจากต่างประเทศไปพร้อมๆ กัน ทั้งนี้เพื่อจุดมุ่งหมายในการป้องกันการแทรกแซงทางการตลาดจากสินค้าต่างประเทศ

3.3.3 ความพร้อมทางด้านการเมืองและชนกลุ่มน้อย

เนื่องจากพม่ายังไม่มีความพร้อมทางด้านการเมืองกับกลุ่มชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อย บทบาทของชนกลุ่มน้อยที่มีอิทธิพลอยู่บริเวณรัฐฉาน ทางตอนเหนือของพม่าที่มีอาณาบริเวณครอบคลุมประชิดติดชายแดนของประเทศจีนได้แก่อิทธิพลเข้าไปมีบทบาททางด้านการเมืองในระดับท้องถิ่นมากขึ้น (เอเชียรายปี 2003/2546,65) กลุ่มที่มีอิทธิพลมากคือพวกว้า อาทิเช่น 1.กลุ่มโกกิง 2.กลุ่มหงส์ปิง 3.กลุ่มไฮ่หลง ของเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ 4 ประเทศพม่า ที่มีพื้นที่อิทธิพลอยู่ในเมืองลา ชายแดนพม่า-จีน 4.กลุ่มอาหมิง พ่อเลี้ยงคนดังของพม่า และ 5.กลุ่มพ่อเลี้ยง ม. อดีตผู้นำท้องถิ่นฝั่งพม่า (ไม่สามารถเปิดเผยชื่อได้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการฝั่งพม่า) ซึ่งทางกลุ่มหงษ์ปิงฯ "เป็นกลุ่มผู้รับสัมปทานก่อสร้างถนนภายใต้เงื่อนไขแตกต่างกับการเก็บค่าผ่านทางและสัมปทานธุรกิจต่อเนื่องอื่น ๆ ซึ่งจะจัดเก็บค่าบริการจากรถทุกชนิดที่ผ่านไปมา และเมื่อผ่านด่านเก็บค่าผ่านทางแต่ละจุดนั้นจะสังเกตได้ว่าบริเวณ 2 ข้างทางจะมีแปลงสาธิต พันธุ์ข้าว พืชผลทางการเกษตรอื่น ๆ ที่กลุ่มหงษ์ปิงฯ จัดเตรียมไว้สำหรับการพัฒนาพื้นที่รัฐฉานตอนใต้ เขตเศรษฐกิจพิเศษที่ 2 ชนชาติว้าแห่งสหภาพพม่า ซึ่งถือเป็นบทบาทใหม่ของกองกำลังชนกลุ่มน้อย (สัมภาษณ์ผู้ประกอบการผู้ใช้เส้นทางนี้ในการทำการค้า-การขนส่ง)

ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจนว่า ทางการพม่ายังไม่สามารถเข้าไปควบคุมพื้นที่ภายในรัฐฉานได้อย่างสมบูรณ์ โดยเฉพาะบริเวณเส้นทางคมนาคมเชื่อมต่อระหว่างไทย - พม่า - จีน อิทธิพลของกองกำลังชนกลุ่มน้อยยังคงหนาแน่นในพื้นที่โดยที่รัฐบาลพม่าไม่สามารถคุมได้ อย่างไรก็ตาม อาจกล่าวได้ว่า ในบริเวณพื้นที่เขตชายแดน โดยเฉพาะเขตจังหวัดท่าขี้เหล็กซึ่งเป็นที่ตั้งของตลาดการค้าและพื้นที่การลงทุนร่วมระหว่างไทย - พม่า นั้น เป็นพื้นที่ที่รัฐบาลพม่าสามารถควบคุมได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้น ความร่วมมือใดๆ ก็ตามภายในกรอบสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ และ ACMECS จึงอยู่ในวิสัยที่รัฐบาลพม่าจะสามารถผลักดันให้เกิดเป็นรูปธรรมได้ นอกจากนี้ ยังพบว่าผู้ประกอบการชาวพม่าในเขตจังหวัดท่าขี้เหล็ก ส่วนใหญ่แล้วล้วนเป็นชาวพม่าที่มีเชื้อสายจีนที่มีสายสัมพันธ์กับผู้ประกอบการ และนักธุรกิจทั้งในไทยและมณฑลยูนนานของจีน ผู้ประกอบการและนักธุรกิจพม่า

* การเดินทางผ่านด่านเก็บค่าผ่านทางของกลุ่มหงษ์ปิงฯแต่ละจุด ผู้ผ่านทางทั้งที่เป็นขบวนนักท่องเที่ยว - คาราวานสินค้า ยังต้องผ่านพิธีการตรวจคน - สินค้าก่อนเข้าเมืองทั้ง 3 จุดของทางการพม่าอีกทอดหนึ่ง ซึ่งอาจจะต้องมีค่าบริการที่ไม่มีใบเสร็จเกิดขึ้นได้เช่นกัน

เชื้อสายจีนเหล่านี้มีความสัมพันธ์อันดีกับเจ้าหน้าที่รัฐบาลพม่า และเป็นผู้มีส่วนผลักดันให้การค้า การลงทุนในบริเวณชายแดนไทย – พม่า และชายแดนจีน – พม่า มีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลพม่าเองก็ตระหนักถึงอิทธิพลของจีนที่แผ่มาในรูปแบบของนักธุรกิจ ที่ดำเนินกิจการด้านการค้าและการลงทุนในพม่าขณะนี้ หากแต่ความจำเป็นในการที่ต้องพัฒนา ประเทศให้ทัดเทียมประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้รัฐบาลพม่าจำเป็นต้องประสานงานกับผู้ประกอบการ และนักธุรกิจพม่าเชื้อสายจีนในระดับหนึ่ง ปราบปรามการฉ้อโกงที่พม่ากำลังเผชิญอยู่ ซึ่งยังไม่พร้อมที่จะผลักดันโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศในบริเวณพรมแดนอย่างเต็มที่ โดยแสดง ออกมาทางการวางกฎระเบียบการค้าการลงทุนที่เข้มงวดและไม่เป็นจริงดังที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 2

3.4 ความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการพัฒนาการค้าชายแดนไทย-พม่าภายใต้ยุทธศาสตร์ (ACMECS)

เป็นสิ่งที่ปฏิเสธไม่ได้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจนั้นองค์กรเอกชน นับได้ว่าเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนความเจริญเติบโตของเศรษฐกิจเช่นเดียวกับภาครัฐ งานวิจัยฉบับนี้จึงได้ทำการ สัมภาษณ์ทั้งเจ้าหน้าที่ภาครัฐและผู้ประกอบการหลายกลุ่มอาชีพต่อ โครงการนี้ดังนี้คือ

3.4.1 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสำคัญกับการค้าชายแดนไทย-พม่าในที่ที่สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้คือ

3.4.1.1 เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องจำแนกตามปัจจัยทางด้านทั้ง 3 อันได้แก่

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ภาครัฐส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคต่อการ พัฒนาการค้าชายแดนไทย-พม่า คือประเทศพม่ายังมีความหวาดระแวงและยังไม่ไว้วางใจประเทศ ไทย โดยมีผู้ให้ความคิดเห็นที่น่าสนใจ ดังนี้

“...ประวัติศาสตร์บ้านเรากับบ้านเค้าไม่ถูกกันมาแต่ไหนแต่ไรจนถึงปัจจุบันก็ยังไม่สามารถ ปลดเปลื้องความคิดเก่าๆเหล่านั้นได้” (คุณสำเริง บุญโญปกรณ์ , สัมภาษณ์, 21 สิงหาคม 2547)

“คนพม่าทางด้านเมืองท่าขี้เหล็กนั้นมีจิตใจดีถ้อยทีถ้อยอาศัย เป็นมิตรอาจเป็นเพราะชาว พม่าที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ได้รับอิทธิพลและวัฒนธรรมทั้งจากประเทศจีนเองและจากคนไทยที่ ดิดค่อค้าขายกันมานาน” (คุณศิรินาถ เซ็นนันท์ , สัมภาษณ์, 30 สิงหาคม 2547)

จากการสัมภาษณ์นั้นพบว่าข้อคิดเห็นมีทั้งเชิงบวกและลบ กลุ่มที่มีความเห็นเป็นลบนั้นมี ประเด็นความสำคัญจากมากไปหาน้อยดังนี้คือ

1) ปัญหาความไม่แน่นอนของนโยบายระหว่างประเทศ โดยเฉพาะนโยบายที่เกี่ยวข้องกับ การเปิด-ปิดด่านชายแดน ปัญหาการลักลอบหลบหนีเข้าเมือง โดยเฉพาะจังหวัดทางภาคเหนือของ ไทยนำมาซึ่งผลกระทบต่อการค้าเน้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ตามแนวชายแดนทำให้เกิดความไม่ มั่นคงตามแนวชายแดน

2) ปัญหาแรงงานต่างด้าว ชาสพติด อาชญากรรมและชนกลุ่มน้อย โดยเฉพาะในเขตภาคเหนือของไทย เกิดขึ้นเนื่องความต้องการที่จะหางานทำประกอบอาชีพ ประกอบกับค่าแรงในประเทศไทยได้ค่าแรงที่ต่ำกว่าในพม่าทำให้แรงงานมีความต้องการที่จะย้ายมาทำงานในจังหวัดชายแดนและใกล้เคียงมากขึ้นทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย ซึ่งงานที่ทำได้เป็นงานที่แรงงานไทยไม่นิยมทำ แต่ขาดแคลนแรงงาน ประเภทของงานได้แก่ คนงานก่อสร้าง และแรงงานเกษตร เป็นต้น ประกอบกับเหตุการณ์ความไม่สงบในประเทศเพื่อนบ้านจึงทำให้มีการหลบหนีเข้ามาซึ่งบริเวณภาคเหนือของไทยนั้นมีความต้องการแรงงานในภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะแรงงานไร้ฝีมือจำนวนมาก ประมาณการว่ามีจำนวนความต้องการไม่ต่ำกว่า 100,000 คน

3) ปัญหาภาวะเบียดเบียนทางการค้าของประเทศพม่าไม่เอื้อต่อการค้าชายแดนเช่น การที่สินค้าบางอย่างจำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน แต่พม่าไม่สามารถผลิตสินค้านั้นๆให้พอเพียงกับความต้องการภายในประเทศและยังมีการห้ามนำสินค้าประเภทนั้นๆเข้าประเทศ ซึ่งไม่ตรงกับความต้องการที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดปัญหาการลักลอบนำสินค้าเข้าประเทศ

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทางด้านสังคมและวัฒนธรรมได้แสดงความเห็นว่า “การเมืองพม่าทุกวันนี้ยังคงไม่มีความแน่นอนมีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอด การเมืองภายในประเทศตัวเองยังไม่แน่นอนแล้วจะให้ความแน่นอนได้ยิ่งงกับการเมือง การค้าระหว่างประเทศ” (นายประสงค์ ศรีเหลือง , สัมภาษณ์, 24 สิงหาคม 2547)

4) ปัญหาการกำหนดอัตราการแลกเปลี่ยนที่สูงกว่าความเป็นจริง

5) ปัญหาทางด้านโครงสร้างพื้นฐานทั้งสองประเทศ เช่น ถนน โทรศัพท ไฟฟ้า ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของชุมชนและธุรกิจต่างๆทางฝั่งเมืองท่าหลัก เมืองอื่นๆในรัฐฉาน

อย่างไรก็ตามในขณะที่มองเห็นปัญหาและอุปสรรคที่จะตามมาแต่ก็มองเห็นปัจจัยบวกด้วยเช่นกันโดยเจ้าหน้าที่บางคนได้แสดงความเห็นว่า “การที่รัฐบาลมีการออกนโยบายกระจายมาซึ่งส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นสิ่งที่ดี เป็นการกระตุ้นให้เศรษฐกิจรากหญ้ามีการพัฒนา ยังมีโครงการต่างๆมากมายมองว่าจะยิ่งส่งผลดีนะ อย่าง โครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจได้ทำให้เชียงรายเจริญขึ้นมามาก โดยเฉพาะการสร้างถนนหนทาง มีระบบสาธารณูปโภคที่คืบหน้าไม่ท่วม ทำให้อำเภอแม่สายเจริญขึ้นมาก” (อุณชฎเกียรติ เทวาทิเทพ , สัมภาษณ์, 19 กันยายน 2547)

“กรอบ ECS เดิมตัวนี้ผมว่าเป็นโครงการที่คืบหน้าที่เข้าใจคือเป็นโครงการที่ช่วยสร้างงานให้คนในท้องถิ่นเป็นโครงการที่เห็นเป็นรูปธรรมนะรองจากโครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ ซึ่งแม่สายก็มีโรงงานบางแห่งที่ต้องการแรงงานต่างด้าวอยู่จำนวนหนึ่ง เป็นการสร้างงานให้กับคนในพื้นที่เป็น

ปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยให้การค้าชายแดน-การลงทุนดีขึ้น”(คุณกิตติ สุทธิสัมพันธ์ ,สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2547)

“กรอบ ACMECS ทำให้เชิงรายโดยเฉพาะที่อำเภอแม่สายมีการเปลี่ยนแปลงขึ้น ทั้งช่วยทำให้ด้านการท่องเที่ยวที่ตัวอำเภอแม่สายและบริเวณใกล้เคียงมีแนวโน้มที่ดีมองว่าจะช่วยสร้างงานให้กับคนในพื้นที่ได้ไม่มากนักน้อย เป็นการสกัดกั้นแรงงานต่างค่าไปไว้ในตัว” (คุณภัทรอนงค์ ณ เชียงใหม่ ,สัมภาษณ์, 30 กันยายน 2547)

โดยสรุปพอประมวลได้ว่าเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่สัมภาษณ์นั้นมีความเห็นว่าการกำหนดกรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขงจะทำให้เกิดผลดีต่ออำเภอแม่สายและเมืองท่าขี้เหล็กในทุกด้าน โดยภาพที่ชัดเจนที่สุดคงจะเป็นทางด้านคมนาคมขนส่ง เนื่องมาจากการที่มีเส้นทางคมนาคมเชื่อมโยงทั้งทางบก ทางอากาศและทางน้ำที่สะดวกรวดเร็วขึ้น ส่งผลให้ขนส่งสินค้าได้ในปริมาณที่มากขึ้นด้านการค้า-การลงทุนที่จะมีการพัฒนา และมีแนวโน้มขยายตัวขึ้นอีกมาก ทำให้เกิดการจ้างแรงงานและมีการกระจายรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ นับว่าเป็นมาตรการในการลดการเคลื่อนย้ายแรงงานผิดกฎหมายระหว่างประเทศ โดยเฉพาะเขตจังหวัดเชียงตุง เมืองพายัก และเมืองท่าขี้เหล็ก ทางฝั่งพม่า ที่จะเข้ามาในเขตไทยให้น้อยลง และหากมีการเข้ามาของแรงงานก็จะเข้ามาในกรอบของความร่วมมือด้านแรงงานในกรอบของ ACMECS ส่วนทางฝั่งไทยนั้นพื้นที่บริเวณใกล้เคียง คือ อำเภอแม่จัน อำเภอเชียงแสนและอำเภอแม่สายจะเป็นพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมในอนาคต รวมไปถึงจนถึงการปรับภูมิทัศน์ของตัวตลาดชายแดนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและวางแผนงานทางด้านท่องเที่ยวให้สามารถไปเที่ยวประเทศใกล้เคียงในกลุ่มแม่น้ำโขงตามมาในอนาคต ซึ่งกลุ่มตัวอย่างข้าราชการและเจ้าหน้าที่ในพื้นที่จำนวน 2 จาก 12 รายที่ไม่ขอออกความคิดเห็น

3.4.1.2 ผู้ประกอบการภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

-กลุ่มผู้ประกอบการฝั่งไทย

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการในภาคธุรกิจที่สำคัญในเขตไทย 6 กลุ่มด้วยกัน ได้แก่

- 1.1 กลุ่มผู้ประกอบการค้าอัญมณีและเครื่องประดับ
- 1.2 กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจก่อสร้าง
- 1.3 กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจขนส่ง
- 1.4 กลุ่มผู้ประกอบการสินค้าอุปโภคบริโภค
- 1.5 กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจการเงิน
- 1.6 กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว

1.7 กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม

ประเด็นการสัมภาษณ์นั้นครอบคลุมถึงเรื่องการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบอันจะเกิดจากโครงการความร่วมมือในกรอบ ACMECS ผลประโยชน์ที่จะเกิดกับจังหวัดเชียงราย รูปแบบทางการเงินและการชำระเงินที่ควรจะเป็น ความพร้อมของพม่าด้านเศรษฐกิจ การกำหนดนโยบายของพม่าตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น และจากการประมวลคำสัมภาษณ์ของผู้ประกอบการจำนวน 15 ราย ใน 6 กลุ่มกิจการนี้มีประเด็นทั้งทางบวกและลบ ดังนี้ คือ

1) โครงการ ACMECS จะนำความเจริญมาสู่การค้าชายแดนในเขตแม่สายให้ก้าวหน้าขึ้น โดยนักธุรกิจได้แสดงนันทศนะดังนี้คือ

“ไม่เฉพาะแต่กับโครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจเท่านั้นที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในอำเภอแม่สายเท่านั้น โดยเฉพาะทางด้านเส้นทางคมนาคมที่เห็นความเปลี่ยนแปลงได้ชัด โครงการอื่นๆก็เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรอบ ACMECS ที่นำมาสานต่อซึ่งนำมาสู่การเชื่อมโยงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการค้าชายแดนที่อำเภอแม่สายในปัจจุบัน” (คุณธเนศ จันทร์ตระกูล, สัมภาษณ์, 28 สิงหาคม 2547)

“ถนนหนทางสะดวกดีขึ้นมาก ไปเชียงตุงใช้เวลาแค่สามชั่วโมงเศษเลยต่อไปเข้าเขตประเทศจีนถนนเป็นสี่เลนแล้วนะใช้เวลารวมทั้งหมดก็ไม่เกินสิบชั่วโมง” (คุณปรีชา ไม้ทราบนามสกุล, สัมภาษณ์, 4 ตุลาคม 2547)

“การเดินทางเข้าไปพม่าแล้วต่อเข้าไปในประเทศจีนเดี๋ยวนี้สะดวกขึ้นมากกว่าเมื่อก่อน ถนนช่วงจากเชียงตุงไปเมืองลาติขึ้นเป็นเพราะโครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจรวมถึงนโยบายของจีนเองที่ต้องการมุ่งสู่ใต้ เพื่อหาตลาดใหม่นั่นเอง” (คุณหทัยชนก ไชยศรี, สัมภาษณ์, 25 กันยายน 2547)

“การก่อสร้างสะพานข้ามไทย-พม่าแห่งที่ 2 นั้นจะช่วยทำให้การค้าชายแดนเกิดการเปลี่ยนแปลง แต่มั่นใจว่าจะช่วยส่งเสริมการค้าผ่านแดนไปจีนโดยการใช่เส้นทางคมนาคมทางบกที่ตอนนี้ก็มีแนวโน้มการขยายตัวมากขึ้นจากแต่ก่อน” (คุณนู, สัมภาษณ์, 2 กันยายน 2547)

“ความเปลี่ยนแปลงในส่วนของการด้านความมั่นคงตามแนวชายแดนนั้นบริเวณอำเภอแม่สายและทำห้หลักนั้นเป็นพื้นที่ที่ราบมีภูเขาอยู่รายรอบ เหตุการณ์ความไม่สงบครั้งสุดท้ายที่เกิดขึ้นบริเวณนี้เกิดขึ้นประมาณปี 44-45 นะแต่ตั้งแต่รัฐบาลท่านทักษิณเข้ามาก็คลี่คลายไปในทางที่ดีและมีแนวโน้มการค้าการลงทุนบริเวณชายแดนที่มีภูทางที่สดใส”

(คุณวิษณุ บัวหม , สัมภาษณ์, 30 สิงหาคม 2547)

“โครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจนั้นน่ารอไว้ดี ทำให้ ACMECS เข้ามาต่อยอดความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่า โดยมีการก่อสร้างสะพานข้ามไทย-พม่าแห่งที่ 2 นั้นที่จะช่วยทำให้การค้าชายแดนเกิดการเปลี่ยนแปลง แต่มั่นใจว่าจะช่วยส่งเสริมการค้าผ่านแดนไปจีนโดยการใช่เส้นทาง

คมนาคมทางบกที่ตอนนี้ก็มีแนวโน้มการขยายตัวมากขึ้นจากแต่ก่อน นำมาซึ่งมูลค่าที่จังหวัด เชียงรายจะได้รับในการเปิดจุดการค้าแห่งใหม่” (คุณนิรันดร์ ศรีผดุงพร ,สัมภาษณ์, 29 สิงหาคม 2547)

“สภาพการค้าภายใต้กรอบความร่วมมือ ACMECS ทำให้มีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป การค้าชายแดนที่มีสินค้าให้เลือกซื้อมากมายหลากหลาย ทำให้มูลค่าการค้าที่ตลาดชายแดนไทย-พม่าที่อำเภอแม่สายและฝั่งเมืองท่าขี้เหล็กนั้นมีปริมาณที่เพิ่มขึ้นมาก การค้าชายแบบปลีกก็ดีหรือการขายส่งก็ดีมีปริมาณที่เพิ่มขึ้น และผมเห็นด้วยกับประโยชน์” (คุณภูเบศ จงสุทธนามณี, สัมภาษณ์, 2 กันยายน 2547)

ในประเด็นของรูปแบบการชำระเงินได้มีผู้ประกอบการรายหนึ่งให้ความเห็นที่น่าสนใจ ดังนี้ “สภาพโดยทั่วไปของการค้าชายในตลาดการค้าชายแดนทั้งสองฝั่งนั้นเป็นการค้าชายที่ใช้เงินสดเป็นส่วนใหญ่ จึงไม่เกิดปัญหา แต่ส่วนใหญ่ปัญหาที่มักเกิดขึ้นนั้นจะเป็นการซื้อขายสินค้าในปริมาณที่มากและมีมูลค่าที่สูง” (คุณบุญธรรม ทิพย์ประสงค์ ตำแหน่งรองประธานหอการค้าจังหวัด เชียงราย ประกอบธุรกิจขายของที่ระลึก 4 กันยายน 2547) ส่วนผู้ประกอบการรายอื่นๆ ล้วนมีความคิดเห็นในทางที่คล้ายคลึงกัน

ตัวอย่างความคิดเห็นของกลุ่มผู้ประกอบการในประเด็นที่เกี่ยวกับนโยบายทางเศรษฐกิจของพม่า

“การเมืองพม่าทุกวันนี้ยังคงไม่มีความแน่นอนมีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอด การเมืองภายในประเทศตัวเองยังไม่แน่นอนแล้วจะทำให้มีความแน่นอนได้ยังไงกับการเมือง การค้าระหว่างประเทศ นโยบายก็มีความคล้ายกัน มีการเปลี่ยนแปลงได้ในทุกสถานการณ์ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ขึ้นอยู่กับตัวเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องด้วยว่ามีการปฏิบัติกับผู้ประกอบการขนส่งอย่างไร มีการยึดหยุ่นมากน้อยอย่างไรกับตัวนโยบายของพม่า” (คุณบุญยสิทธิ์ ไม่ทราบนามสกุล, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2547)

อย่างไรก็ตาม พบว่ามีผู้ให้ความความเห็นว่าการค้าชายแดนและความร่วมมือกับพม่า อาจจะยังไม่ประสบความสำเร็จอย่างที่ประเทศไทยคาดไว้ ทั้งนี้เพราะพม่ายังคงมีปัญหายุ่งยากด้านด้วยกัน ซึ่งสามารถสรุปประเด็นที่สำคัญดังต่อไปนี้

1) ปัญหานักลงทุนขาดความมั่นใจด้านการเมืองของพม่าซึ่งส่งผลกระทบต่อกับนโยบายเศรษฐกิจ นโยบายด้านการลงทุนภายในประเทศ และอัตราแลกเปลี่ยนการเงินของทางการพม่า ผู้ประกอบการโดยส่วนใหญ่ไม่มั่นใจในนโยบายของพม่าเพราะพม่ามีปัญหาภายในมาก ยกตัวอย่างเช่น ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลทหารกับพรรค NLD การเมืองภายในที่มีความขัดแย้งกันระหว่างผู้นำรัฐบาล ความขัดแย้งดังกล่าวมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงภายในบ่อยครั้งจะทำให้เห็นนโยบายขาดความต่อเนื่อง และการค้าหยุดชะงัก อย่างครั้ง

ล่าสุดเมื่อปลายปี พ.ศ. 2546 ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงตัวผู้นำประเทศจากพลเอกจากพลเอกชิน Һุ่น มาเป็นพลโท โชวิน ก็ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาคปฏิบัติในพื้นที่ชายแดน

2) ปัญหาเรื่องการซื้อขายระหว่างผู้ประกอบการชาวไทยและชาวพม่าเชื้อสายจีนใน ประเด็นต่างๆ เช่น การส่งสินค้าไม่ครบ สินค้าไม่มีคุณภาพ ส่วนใหญ่เกิดความเสียหายระหว่างและ การใช้ระยะเวลาขนส่งสินค้าที่ยาวนานทำให้เกิดความเสียหาย

3) ปัญหาความไม่พร้อมทางด้าน โครงสร้างพื้นฐานที่จะรองรับการขยายตัวทางด้าน เศรษฐกิจ โดยเมืองท่าจีเหล็ก และจังหวัดเชียงตุงของพม่ายังขาดแคลนระบบสาธารณูปโภคขั้น พื้นฐานอีกมาก เช่นระบบน้ำประปา ไฟฟ้ามีการจำกัดการใช้งานเป็นช่วงเวลาทำให้ไม่ได้รับความ สะดวก โครงข่ายโทรศัพท์พื้นฐานก็ไม่เพียงพอต่อความต้องการ สภาพถนนหนทางทรุดโทรม

4) ปัญหาระบบการชำระเงินแบบตัวแทนชำระบัญชีขึ้นอยู่กับความเชื่อถือของผู้ใช้ ซึ่งยังมี คำถามที่ว่าหากปริมาณเงินในระบบการค้าสูงขึ้น ระบบนี้จะสามารถรองรับกับธุรกรรมที่เพิ่มขึ้น ได้ หรือไม่ เพียงใดระบบการชำระเงินยังไม่มีมาตรฐาน มีการใช้การชำระค่าสินค้าแบบโปกก๊วนอยู่ แต่ในปัจจุบันประเทศไทยการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ขึ้นและมีผลบังคับใช้ในปีเดียวกัน ทำให้ปัญหาที่จะตามมาจากการ โอนเงินนอกระบบโปกก๊วน เบาท บางลง แต่การตรวจสอบจากทางภาครัฐ มิได้มีการแบ่งแยกว่าทรัพย์สินที่ได้มานั้น ได้มาได้อย่างไร การประกอบอาชีพประเภทใด การเปลี่ยนสถานะของเงิน ว่าได้มาชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ พ่อค้า ผู้ประกอบการจำนวนไม่น้อยที่ได้รับผลกระทบดังกล่าว และปัญหาการถูกถือโกองเงินซึ่งวิธีการ ชำระเงินส่วนใหญ่เป็นรูปแบบนอกระบบที่การชำระเงินเป็นรูปแบบที่ไม่ผ่านระบบธนาคารทำให้เกิดการสูญหายได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อมูลค่าการค้าชายแดนโดยตรง

5) ปัญหาการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนที่สูงกว่าความเป็นจริงและมีอัตราที่แตกต่างกัน มาก ค่าเงินในตลาดมืดที่ค่าต่ำมากเทียบไม่ได้กับราคาตลาดที่ทางการรับรอง มีการแกว่งของค่าเงิน สูงมาก โดยเฉพาะค่าเงินจีาด ทำให้ในปัจจุบันค่าเงินที่ได้รับความนิยมในการค้าชายแดนและการค้า ผ่านแดนมีอยู่ 2 สกุล คือเงินบาทไทย กับเงินหยวนของจีน

-กลุ่มผู้ประกอบการทางฝั่งท่าจีเหล็ก

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการฝั่งพม่าซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวพม่าเชื้อสายจีนประกอบด้วย กลุ่มต่างๆ ดังนี้คือ

1) ผู้ประกอบการขายส่งในพม่า ในเมืองสำคัญ เช่น เมืองมัณฑะเลย์ ตองจี เชียงตุง และท่า จีเหล็ก ซึ่งเป็นคู่ค้ากับผู้ประกอบการกับพ่อค้าที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย พ่อค้ากลุ่มนี้มีความสัมพันธ์ที่ดีกับพ่อค้าไทย โดยเกือบทั้งหมดเป็นพ่อค้าพม่าเชื้อสายจีน และใช้ภาษาจีนกลาง เป็นภาษาสื่อกลางในการติดต่อ

2) พวกพ่อค้ารายย่อยที่เชียงคอง และพวกพ่อค้าชนกลุ่มน้อย เช่นพวก ไทยใหญ่ โกงกั้ง และว้า เป็นกลุ่มผู้ซื้อรายย่อย และกลุ่มว้าแดงก็เป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลในเขตพื้นที่รัฐฉาน บางครั้งมีอิทธิพลต่อรองกับรัฐบาลทหารของพม่า และเป็นกลุ่มผู้ซื้อสินค้ารายใหญ่มีถิ่นที่ตั้งอยู่ในเมืองปางซาง ผู้นำคนปัจจุบัน คือ นาย เป้าโยซาง และกลุ่มบุคคลที่อยู่ในข่ายนำเข้า-ส่งออก สินค้าพม่าแบ่งออกได้เป็น 5 กลุ่มรายย่อยคือ

2.1 กลุ่มที่ทำอาชีพค้าขายอัญมณี มีทั้งกลุ่มที่เปิดร้านค้าและมีโรงงานเจียรไนเป็นกลุ่มพ่อค้าอัญมณีบ่อเก่า (Mogok) มีการเชื่อมโยงกับศูนย์ที่จังหวัดเชียงใหม่และกรุงเทพฯกับกลุ่มพ่อค้าจรรยาใหญ่และรายย่อยที่เข้ามาซื้อขายพลอยบ่อใหม่(เมืองชุง) โดยเฉพาะกลุ่มพ่อค้าที่จังหวัดจันทบุรีและตราดเข้ามาปักหลักซื้อขายที่อำเภอแม่สายจำนวนมาก

2.2 กลุ่มพ่อค้าชายของป่าและสมุนไพรมีทั้งกลุ่มที่อยู่ตามแนวชายแดนมูลค่าการค้าซื้อขายแต่ละครั้งไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะติดต่อซื้อขายกับพวกชนกลุ่มน้อยที่อยู่ตามแนวชายแดน และบางส่วนเป็นสินค้าเกษตรที่ผลิตใน สปป.ลาว แต่มีการส่งเข้าไทยผ่านพม่า

2.3 กลุ่มพ่อค้ารายย่อยชาวไทยที่นำสินค้าพม่าซึ่งผ่านแดนพม่าเข้ามาตั้งจำหน่ายสินค้าที่อำเภอแม่สายเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว

2.4 กลุ่มพ่อค้าสินค้าผิดกฎหมาย ที่เป็นส่วนน้อยแต่เป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลมาก ทำการลักลอบค้ากับชนกลุ่มน้อยบริเวณชายแดน

3) กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางผ่านอำเภอแม่สายข้ามไปยังเมืองท่าจีเหล็ก ประเทศพม่า จำนวนวันละประมาณ 1,000 คนถึง 2,000 คนในวันปกติและไม่ต่ำกว่า 4,000 คนถึง 5,000 คนในช่วงวันหยุด และในช่วงวันหยุดเทศกาลจำนวนนักท่องเที่ยวจะเพิ่มขึ้นอีกมาก โดยเฉลี่ยไปซื้อสินค้าเพื่อการอุปโภคบริโภคกลับมาเฉลี่ย 500 บาทต่อคน ทั้งนี้พ่อค้ามีพ่อค้าไทยที่อำเภอแม่สายได้เข้าไปประกอบกิจการ ลงทุนโดยตรงหรือมีการร่วมลงทุนกับพ่อค้าพม่า เปิดร้านค้าในตลาดเมืองท่าจีเหล็ก เพื่อจำหน่ายสินค้าให้แก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย คนพม่าและชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาเที่ยวในพม่า โดยจะนำสินค้าจากประเทศจีน พม่าเข้ามาจำหน่ายเป็นหลักและมีสินค้าที่มาจากไทยบ้าง

ประเด็นคำถามที่สัมภาษณ์ผู้ประกอบการมี 3 ประเด็นด้วยกันคือ ลักษณะการค้า การชำระเงิน และปัญหาอุปสรรคในการค้า ซึ่งผู้ประกอบการได้แสดงความคิดเห็นพอประมาณได้ดังนี้ คือ

- ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการ

1) ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับกฎระเบียบของพม่า เช่น มีอัตราแลกเปลี่ยน 2 อัตรา การขาดเสถียรภาพของเงินจั๊ด การห้ามออกชนค้าและส่งออกอัญมณี เป็นต้น รวมทั้งการขาดสถาบันการเงินรองรับการค้า

2) ปัญหาการชำระเงินค่าสินค้าใช้วิธีหักบัญชีแทนการชำระผ่านระบบธนาคารจะเกิดปัญหาค่าขึ้นได้ว่าระบบนี้จะรองรับปริมาณการค้าที่เพิ่มขึ้นในอนาคตได้หรือไม่เพราะความสำเร็จของระบบนี้อยู่บนพื้นฐานของความคุ้นเคยและเชื่อถือ

3) ปัญหาในเรื่องระบบโครงสร้างพื้นฐานในเขตพม่า ไม่ได้รับการอำนวยความสะดวกจากภาครัฐและยังขาดแคลนได้แก่ ถนน ไฟฟ้า โทรศัพท์ ในบริเวณชายแดนยังไม่เพียงพอกับความ ต้องการทำให้เสียค่าใช้จ่ายในการขนส่งสินค้าและเสียเวลามาก

4) ปัญหาการปฏิบัติตามภาระหน้าที่ของแต่ละส่วนราชการในเขตพม่า ส่วนราชการปฏิบัติงานไม่ต่อเนื่อง อาจมีผลกระทบต่อการค้าชายแดน

ตารางที่ 9 ปัญหาและอุปสรรคต่อการค้าชายแดนไทย-พม่าในความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ภาครัฐและผู้ประกอบการเอกชนทั้งฝั่งไทยและพม่า

ปัญหาและอุปสรรค	
เจ้าหน้าที่ภาครัฐ	ผู้ประกอบการเอกชน
<p>ฝั่งไทย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ปัญหากฎระเบียบของพม่า 2. ปัญหาความไม่แน่นอนของนโยบายต่างประเทศ 3. ปัญหาแรงงานต่างด้าว 4. ปัญหาอัตราแลกเปลี่ยน 5. ปัญหาทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน <p>ฝั่งพม่า</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ปิดพรมแดนบ่อยครั้ง 2. ปัญหาในเรื่องระบบโครงสร้างพื้นฐาน 3. ปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละส่วนราชการปฏิบัติงานไม่ต่อเนื่อง 4. ปัญหาระหว่างรัฐบาลพม่ากับกองกำลังชนกลุ่มน้อย 	<p>ฝั่งไทย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ปัญหาทางด้านการเมืองภายใน 2. ปัญหาทางด้านความมั่นคง 3. ปัญหากฎระเบียบต่างๆ 4. ปัญหาทางด้านระบบชำระเงิน 5. ปัญหาทางด้านอัตราแลกเปลี่ยน <p>ฝั่งพม่า</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ปัญหาในเรื่องระบบโครงสร้างพื้นฐาน 2. ปัญหาการชำระเงินค่าสินค้า 3. ปัญหากฎระเบียบของพม่า 4. ปัญหาระหว่างรัฐบาลพม่ากับกองกำลังชนกลุ่มน้อย 5. ปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละส่วนราชการปฏิบัติงานไม่ต่อเนื่อง

โดยสรุป ปัญหาและอุปสรรคที่ทั้งข้าราชการและผู้ประกอบการภาคเอกชนของฝั่งไทยและพม่าที่มีความเห็นตรงกันมีดังนี้ ได้แก่

1) การเมืองภายในประเทศ โดยเฉพาะในประเทศพม่า ซึ่งยังคงมีความขัดแย้ง และใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาทางการเมืองค่อนข้างสูง ความไม่สงบจากการเมืองภายในนี้สามารถกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการค้าชายแดนได้โดยง่าย

2) พัฒนาการทางเศรษฐกิจ-การเมืองที่ต่างกัน หรือต่างระดับกัน ทำให้เกิดการหลั่งไหลของแรงงานอพยพจากประเทศที่มีเศรษฐกิจแบบทุนน้อยกว่า อย่างเช่น พม่า มาสู่ประเทศไทยที่มีการพัฒนาทุนไปมากกว่า นอกจากนั้น เศรษฐกิจในประเทศพม่ายังอยู่ในสภาพอ่อนแอ รัฐบาลในประเทศดังกล่าวจึงจำเป็นต้องใช้มาตรการต่างๆ เพื่อรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจและป้องกันการครอบงำทางเศรษฐกิจจากภายนอก เช่น จากประเทศจีน และประเทศไทย เป็นต้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกฎระเบียบ ค่าเงินเป็นต้น ที่กระทบต่อการค้าชายแดน

3) โครงสร้างพื้นฐานยังไม่ได้รับการพัฒนา โดยเฉพาะถนนในประเทศพม่ายังไม่ได้มาตรฐานเป็นอุปสรรคต่อการขนส่งสินค้า นอกจากนี้ในส่วนของ การคมนาคมทางน้ำก็มีอุปสรรคทางธรรมชาติ เช่น เกาะแก่งในลำน้ำโขงก็เป็นอุปสรรคต่อการขนส่งสินค้าและการท่องเที่ยวสัญจรทางเรือ

4) ปัญหาทางระบบการเงินและกฎระเบียบต่าง ๆ ซึ่งยังไม่ลงตัว มีการเปลี่ยนแปลงบ่อย ตลอดจนระบบการโอนเงิน

5) การค้านอกระบบ ในที่นี้คือการค้าซึ่งเถียงภาษีได้ ทำให้ผู้ค้าในระบบต้องเสียเปรียบ นอกจากนี้ การค้าของเถื่อน ของละเมิดลิขสิทธิ์ และยาเสพติด ยังคงอยู่คู่ขนานกันในระบบการค้าชายแดนในปัจจุบันที่จำเป็นจะต้องมีการปราบปรามอย่างเข้มงวด

3.5 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการค้าชายแดนไทย-พม่าในส่วนของจังหวัดเชียงราย

การพัฒนากรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในส่วนของประเทศไทยนั้น ได้มีการกำหนดแผนพัฒนาขึ้น โดยเฉพาะที่จังหวัดเชียงรายที่ภาครัฐและภาคเอกชนได้ร่วมกันพัฒนาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะการคมนาคม เช่น การสร้างสะพานไทย-พม่าแห่งที่ 2 และการปรับปรุงภูมิทัศน์สะพานไทยพม่าแห่งเดิมตามแผนแม่บทการพัฒนาอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย (เทศบาลอำเภอแม่สาย , 2547) ให้เป็นด่านของการซื้อสินค้าให้กับนักท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ ลดความแออัดของด่านในช่วงเทศกาลท่องเที่ยวและช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ได้เป็นอย่างดี รวมไปถึงโครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงที่อำเภอเชียงของ เพื่อเชื่อมโยงกับประเทศพม่า และจีน เป็นต้น ทั้งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ นอกจากนั้นจังหวัดเชียงรายยังได้พยายามผลักดันให้เมืองชายแดนของพม่าให้เป็นเมืองยุทธศาสตร์ทางการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยว ในที่นี้คือ เมืองเชียงตุง โดยอยู่ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ 5 เชียง (สำนักงานจังหวัดเชียงราย , 2547) ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมการค้าจังหวัดเชียงรายและของประเทศภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (The Ayeyawady-ChaoPhraya-Mekong Economic Cooperation Strategy-ACMECS) ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งจะนำไปสู่การค้าที่เป็นระบบ

สากล และจะส่งผลดีต่อการพัฒนาศักยภาพของตลาดการค้าชายแดนในภูมิภาคนี้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยเจ้าหน้าที่ภาครัฐและกลุ่มผู้ประกอบการภาคเอกชน ได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขมีดังนี้

3.5.1 ความเห็นของเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

3.5.1.1 การพัฒนาและปรับปรุงด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม

1) สร้างความร่วมมือกับประเทศทั้งสี่ในกรอบความร่วมมือ ACMECS และประเทศจีน ทางด้านต่างๆ อาทิ

- ด้านการเชื่อมโยงการขนส่ง ได้แก่ การพัฒนาการคมนาคมขนส่งและโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่การค้า

- ด้านการค้าการลงทุน ได้แก่ การส่งเสริมให้ชนกลุ่มน้อยและประชาชนในพื้นที่เข้ามา มีบทบาททางการค้าและการลงทุนตามแนวชายแดนและพื้นที่ใกล้เคียง

- ด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ พัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นให้มีศักยภาพในการติดต่อสื่อสาร เช่น การส่งเสริมให้มีการศึกษาภาษาถิ่นของแต่ละประเทศเพื่อใช้ในการติดต่อกัน รวมไปถึง การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ประเพณีระหว่างกัน และปรับปรุงความตกลงระหว่างประเทศด้านการท่องเที่ยวกับพม่า ควรให้มีการเจรจากับรัฐบาลพม่า ให้เปิดเสรีการค้าบริการด้านการท่องเที่ยวโดยยกเลิกการอ้างข้อกเว้นเรื่องความมั่นคงของรัฐ เพื่อเปิดโอกาสให้นักลงทุนไทยสามารถเข้าไปทำการค้าด้านบริการท่องเที่ยวในประเทศพม่าได้มากขึ้นและเท่าเทียมกับนักลงทุนชาติอื่นๆ

- ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ การส่งเสริมให้มีการศึกษาเพื่อเพิ่มศักยภาพของประชาชนในพื้นที่ให้สามารถรองรับกับการแข่งขันที่จะเกิดขึ้นได้ในอนาคต

- ด้านแรงงาน แก้ไขปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงานผิดกฎหมายจากประเทศเพื่อนบ้าน เพิ่มการสร้างงานและลดช่องว่างรายได้ของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

- ด้านความร่วมมือทางด้านการเกษตรและอุตสาหกรรม ได้แก่ การส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีระหว่างกัน มีการสร้างฐานการผลิตระหว่างชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

- ด้านอื่นๆ ได้แก่ การสร้างความมั่นใจด้านความปลอดภัย การแก้ปัญหาด้านอาชญากรรม เช่น ยาเสพติด การค้าสิ่งผิดกฎหมาย และการเข้าเมืองผิดกฎหมาย

2) การแก้ไขปัญหาการไม่มีที่อยู่อาศัย และชุมชนแออัด ที่เกิดจากประชาชนที่อพยพย้ายถิ่น เข้ามาอยู่ในเขตพื้นที่ที่มีการค้าชายแดน

3.5.1.2. การพัฒนา ด้านการเมืองและความมั่นคง

- 1) ด้านความมั่นคงกับการค้าควรแยกออกจากกัน และหันมาใช้การเจรจาทางการทูต แก้ปัญหาการกระทบกระทั่งด้านชายแดน การปักปันเขตแดน ตลอดจนการจัดประชุมสัมมนา ผู้เกี่ยวข้องด้านความมั่นคงของประเทศในกรอบยุทธศาสตร์ ACMECS และประเทศจีน และกำหนดมาตรการต่างๆ จากฝ่ายความมั่นคงให้เป็นมาตรฐานสากล เช่น การกำหนดประเภทสินค้ายุทธปัจจัย
- 2) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทางด้านการเมือง โดยการจัดประชุมสัมมนาเพื่อพบปะหารือ ในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศให้บ่อยครั้งมากขึ้น
- 3) ควรให้มีการทำความตกลงปักปันเขตแดนระหว่างไทย-พม่า ให้เสร็จเรียบร้อย และดำเนินการปักปันเขตแดนทั้งทางบกและทางน้ำให้เสร็จเรียบร้อย เพื่อป้องกันข้อพิพาทที่จะเกิดขึ้น และทำให้เกิดความชัดเจนในอาณาเขตของแต่ละประเทศ อันจะทำให้เกิดความมั่นคงปลอดภัยและความมั่นใจต่อกันในระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน

3.5.1.3. การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม

- 1) ปรับสภาพภูมิประเทศให้เอื้ออำนวยต่อการค้าและการท่องเที่ยว
- 2) การพัฒนาต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์ธรรมชาติ
- 3) การกำจัดมลภาวะต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามมากับการพัฒนาศักยภาพของตลาด เช่น ขยะ น้ำเสีย อากาศเสีย และเสียงรบกวน เป็นต้น

3.5.2 ข้อเสนอแนะของฝ่ายผู้ประกอบการ

3.5.2.1 ทางด้านกฎระเบียบ กฎหมาย

- 1) ปรับปรุงกฎหมายที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการค้าการลงทุน โดยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อภาพรวมของประเทศ อาทิ ให้นำเข้าและส่งออกสินค้ามากขึ้นอำนวยความสะดวกในการขออนุญาตนำเข้าและส่งออก โดยใช้ระบบ One Stop Service และด้านกฎหมายอื่นๆ เช่น การสร้างความเข้าใจให้กับประเทศคู่ค้าให้รู้กฎหมายของประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น เปรียบเทียบกับประเทศคู่ค้า เพื่อให้มีการใช้กฎหมายระบบสากลและจัดอบรมสัมมนาเจ้าหน้าที่ภาครัฐให้เข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้า
- 2) ให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการค้าชายแดนในเรื่องสิทธิประโยชน์ทางภาษี เพื่อให้ได้รับผลตอบแทนที่สูงขึ้น และสามารถแข่งขันกับสินค้าที่นำเข้าจากประเทศสิงคโปร์และจีนได้
- 3) ปรับระบบพิธีการศุลกากรให้บริการรวดเร็วขึ้น ลดขั้นตอนที่ยุ่งยาก สร้างระบบการชำระค่าใช้จ่าอยู่ที่โปร่งใสและมีอัตราที่แน่นอน
- 4) สร้างความเข้าใจให้ผู้ประกอบการเข้าใจระบบพิธีการทางศุลกากรดีขึ้น และอื่นๆ เช่น ประสานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้น และหามาตรการแก้ไขการจ่ายเงินนอกระบบ
- 5) กำหนดกฎระเบียบการค้าที่เป็นมาตรฐาน และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ทันกับกระแสการค้าของโลก

3.5.2.2 ทางด้านเศรษฐกิจ

1) สร้างเสถียรภาพด้านอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราหรือกำหนดสกุลเงินตรากลางของประเทศภายในอนุภูมิภาค จัดหาแหล่งเงินทุนให้ผู้ประกอบการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันให้ผู้ประกอบการของไทย 2) แสวงหาตลาดใหม่ๆหรือส่งเสริมตลาดธรรมชาติให้พัฒนากว้างขวางขึ้นรวมไปจนถึงการพัฒนาตลาดกลางของสินค้าร่วมกันไทย-พม่า เพื่อส่งต่อไปยังประเทศอื่นๆ 3) สนับสนุนและส่งเสริมการนำวัตถุดิบจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาใช้ผลิตสินค้าภายในประเทศเพื่อเพิ่มมูลค่า หรือการเข้าไปลงทุนในประเทศเพื่อนบ้าน

3.6 ข้อเสนอแนะด้านกฎหมาย กฎระเบียบ และความตกลงระหว่างประเทศ

1) ประเทศสหภาพพม่า : รัฐบาลไทยควรหาทางเจรจาเพื่อให้พม่ามีการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการลงทุนโดยเปิดโอกาสให้นักลงทุนต่างชาติเข้าไปประกอบกิจการต่างๆ ได้มากขึ้น และมีหลักประกันและความคุ้มครอง รวมทั้งสิทธิประโยชน์ต่างๆ มากขึ้นด้วยเช่นกัน และควรเปิดโอกาสให้นักลงทุนต่างชาติสามารถนำช่างเทคนิค ผู้เชี่ยวชาญ และผู้อำนวยความสะดวกเข้าไปทำงานในประเทศได้มากขึ้น รวมทั้งควรมีการปรับปรุงโครงสร้างภาษีอากรให้เหมาะสมกับการลงทุนของนักลงทุนต่างชาติด้วย และควรลดอัตราภาษีศุลกากรที่เก็บจากสินค้านำเข้าของไทยให้เท่าเทียมกับสินค้านำเข้าของสาธารณรัฐประชาชนจีน เนื่องจากเป็นประเทศในกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจ เศรษฐกิจอิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (The Ayeyawady-ChaoPhraya-Mekong Economic Cooperation Strategy-ACMECS)และยังจัดอยู่ในกลุ่ม GMS(Greater Mekong Subregion) อีกด้วย

2) ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน : รัฐบาลไทยควรหาทางเจรจาเพื่อให้จีนมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการลงทุนของนักลงทุนต่างชาติโดยเฉพาะประเทศไทยโดยเปิดโอกาสให้นักลงทุนต่างชาติเข้าไปประกอบกิจการและนำช่างเทคนิค ผู้เชี่ยวชาญ และผู้อำนวยความสะดวกเข้าไปทำงานในประเทศได้มากขึ้น รวมทั้งควรมีหลักประกัน สิทธิประโยชน์ทั้งด้านภาษีอากรและมิใช่อากรรวมทั้งความคุ้มครองต่างๆ กับนักลงทุนต่างชาติด้วย นอกจากนี้รัฐบาลไทยควรหาทางเจรจาเพื่อให้มีการลดอัตราภาษีศุลกากรนำเข้าสินค้าจากประเทศไทยให้เท่าเทียม กับประเทศสหภาพพม่า และประเทศสปป.ลาว เนื่องจากเป็นประเทศในกลุ่ม GMS (Greater Mekong Subregion) ด้วยกันและมีแม่น้ำโขงเป็นสายเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน และรัฐบาลไทยควรหาทางเจรจาเพื่อมีการปรับปรุงโครงสร้างภาษีอากรให้มีความเหมาะสมและชัดเจนกับการลงทุนของนักลงทุนต่างประเทศ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าทุกภาคส่วนของโครงการความร่วมมือในกรอบ ACMECS ทั้งฝ่ายรัฐและเอกชนของไทยและประเทศพม่าต่างมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนให้โครงการนี้ก้าวรุดหน้า

เพื่อสร้างความเจริญให้กับพื้นที่ในบริเวณชายแดนไทยและพม่า ในส่วนของพม่า นั้นรัฐบาลพม่า ได้เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้าและการลงทุนมากยิ่งขึ้น แม้ว่า จะยังมีมาตรการควบคุมเศรษฐกิจให้อยู่ในกรอบของความมั่นคง หากแต่พลวัตของกลุ่มผู้ประกอบการทั้งในฝั่งไทย พม่า และขยายไปจนถึงเขตมณฑลยูนนานนั้น ได้มีส่วนผลักดันให้รัฐบาลพม่าผ่อนคลายกฎเหล็กที่เข้มงวดลงได้มาก ส่งผลให้การค้าชายแดนไทย - พม่า เจริญเติบโตก้าวหน้าขึ้นตามลำดับ นอกจากนี้ ความร่วมมือเศรษฐกิจใหม่ของรัฐบาลไทยภายใต้กรอบความร่วมมือโครงการอิระวดี - เจ้าพระยา - แม่โจง ก็มีแนวโน้มที่เชื่อมต่อเศรษฐกิจของไทยเข้ากับเศรษฐกิจของพม่าในหลายรูปแบบขึ้น อันจะส่งผลให้เศรษฐกิจของพม่าเติบโตและเป็นปัจจัยเสริมให้การค้าชายแดนไทย - พม่า เติบโตขึ้นอีกมากในอนาคต